

Iz pedagoške teorije i prakse

UDK: 373.2:616-036.21

316.648:373.2.011.3-051

005.935.2

Znanstvena bilješka

Sandra Kadum, Dea Lazić i Mihaela Beljan

Dijete predškolskog uzrasta za vrijeme pandemije COVID-19 Stavovi odgojitelja

Sažetak

Pandemija bolesti COVID-19 ostavila je traga i na djeci predškolske dobi. Osim roditelja, i odgojitelji imaju zadaću da proučavaju ponašanje djeteta, da pokušaju djetetu "vratiti" osjećaj zajedništva. Anketnim upitnikom ispitani su stavovi odgojitelja o ponašanju djece za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. U istraživanju je sudjelovalo 146 odgojitelja: 76.0 % sudionika istraživanja navode kako je bilo veoma zahtjevno raditi pod utvrđenim mjerama i protokolima. Djecu je trebalo učiti zajedništvu udaljavajući se fizički istovremeno od njih. Pozitivno je da 60.3 % ispitanika smatra da djeca nisu mijenjala svoje ponašanje vezano uz fizičke kontakte: ne udaljavaju se jedni od drugih, igre provode zajedno, ne izdvajaju se sa strane. Više od polovine ispitanika navodi kako se roditelji žale da djeca previše koriste mobitel i previše gledaju TV. Zbog toga je potrebno da odgojitelji uz roditelje kod svake promjene u ponašanju djeteta spremno reagiraju za njegovu dobrobit.

Ključne riječi: odgojitelj, pandemija bolesti COVID-19, predškolsko dijete, roditelj

Uvodna razmatranja

Svaka promjena u životu ima svoje posljedice, pozitivne i negativne. I bez obzira što je val pandemije bolesti COVID-19 koji je zahvatio cijeli svijet iza nas, jasno je da ćemo i dalje biti na oprezu. Lovec, Premrov i Leskovar (2021) navode kako će društvo morati pronaći način kako živjeti s virusom i zadržati da odgojno-obrazovne ustanove rade što je moguće normalnije.

Na samom početku pojave pandemije djeca i roditelji bili su "izgubljeni" u novonastaloj situaciji. Pozitivna posljedica je da su više vremena provodili zajedno kao obitelj baveći se različitim aktivnostima. Bez obzira što su se više družili s roditeljima, djeci su nedostajali vršnjaci, vrtić u kojem su svakodnevno boravili, te kontakti s drugim osobama osim obitelji. Jelavić (2010) navodi da su djetetu uskraćena njegova prava slobode, da provode vrijeme na igralištima, te nemogućnost slobodnog odabira aktivnosti. Bistrić (2021a) je provela istraživanje koje je pokazalo da su roditelji kod djece uočili promjene u ponašanju. Djeci je nedostajala sloboda, te su osjetili strah i nesigurnost svojih roditelja. Uočene su promjene u njihovu ritmu spavanja te smanjenju fizičke aktivnosti zbog nemogućnosti provođenja više vremena na otvorenome.

Prema uputama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ, 2020) preporuka je bila ostatak djece kod kuće kada god je to moguće jer se ponekad nisu mogle poštivati mjere fizičke distance od dva metra, s obzirom na broj djece u odgojno-obrazovnim skupinama. Što se pak tiče organizacije rada u vrtićima, preporuka je bila da u odgojnim skupinama budu ista djeca i da se ne družu s ostalim skupinama, tj. svaka

skupina u svojoj prostoriji; odgojitelj je s djetecom trebao provoditi što je više moguće vremena na otvorenom; krevetići za dnevni odmor djece, kao i stolovi za jelo razmicali su se kako bi djeca ležala, odnosno sjedila odvojeno na udaljenosti od dva metra, i to svako dijete uvijek na istome mjestu.

Prema podacima koje je objavio UNICEF 2021. godine, djeca bi mogla još dugi niz godina osjećati utjecaj pandemije bolesti COVID-19 (www.unicef.org). Zato je potrebno promatrati dijete, te reagirati i djelovati sa stručnom osobom. Neki od znakova koji mogu upozoriti na narušeno mentalno zdravlje su: poremećaji tjelesnih funkcija poput spavanja i prehrane, pritužbe na određene bolove, smanjena motorička aktivnost, smanjenje koncentracije i pažnje, te agresivno ponašanje djeteta (Galović, 2021). Sancili i Tugluk (2021) navode da djeca doživljavaju strahove, neizvjesnosti i društvenu izolaciju tijekom pandemije bolesti COVID-19. Proveli su istraživanje u kojoj su sudjelovala djeca između 4 i 6 godina. Djeca su pokazivala emocionalne probleme kao što su dosada, strah, tjeskoba, napadi bijesa, razdražljivost, i nestrpljivost u silaznom redosljedju učestalosti. Nadalje, pokazali su probleme u ponašanju kao što su neposlušnost, želja za privlačenjem pozornosti, agresija, pretjerano govorenje, hiperaktivnost, sukobi između braće i sestara, glasno govorenje i pojačani impulsi, opet silaznim redosljedom učestalosti. Bartlett sa sur. (2020) navodi da su dječje reakcije na stresne događaje jedinstvene i raznolike. Neka djeca mogu biti razdražljiva dok se neka mogu povlačiti i zahtijevati dodatnu pozornost ili imati poteškoća sa spavanjem i jelom. Novo i izazovno ponašanje su prirodni odgovori, a odrasli mogu pomoći pokazujući

empatiju, strpljenje i smirenim postavljanjem granica kada je to potrebno.

Tijekom razdoblja pandemije navike spavanja, prehrane i higijena djece može se promijeniti i mogu se primijetiti neka psihološka stanja: sklonost plakanju i prgavosti koji su pojačani u odnosu na prošlost, povlačenje u sebe, ravnodušnost prema onome što se događa oko njih, opsesivno ponašanje, problemi odvajanja i strah od razgovora o epidemijama (Jiao i sur., 2020). Prošle su pune tri godine od njezine pojave, a utjecaj na mentalno zdravlje raste sve više. Skoro svako dijete bilo je pogođeno mjerom izolacije i samoizolacije, te je velik broj djece bio zaraženo virusom COVID-19.

Digitalni mediji široko su dostupni u modernom kućanstvu već gotovo desetljeće. I stoga je razumljivo da današnja djeca odrastaju uz digitalne medije, što potvrđuje i boravak djece predškolskog uzrasta pred malim ekranima i prije pandemije bolesti COVID-19. Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabri telefon (2017) proveli su prvo nacionalno istraživanje o predškolskoj djeci ispred televizije. U istraživanju je sudjelovalo 655 roditelja djece predškolske dobi. Prema izjavama sudionika istraživanja sva djeca koriste barem jedan elektronički uređaj. Rezultati nadalje pokazuju da 60 % predškolaca tijekom tjedna provodi uz ekrane dva ili više sata, 72 % predškolaca vikendom provodi uz ekrane dva ili više sata i oko 15 % djece igra igre na igraćim konzolama – najveći broj njih do jedan sat dnevno. Treba naglasiti da je istraživanje provedeno prije pandemije COVID-om.

Zatvaranje odgojno-obrazovnih ustanova, igrališta i ograničavanje socijalnih kontakata kod djece predškolske dobi uzrokovalo je do-

datni porast uporabe malih ekrana, naročito televizije, a smanjilo fizičku aktivnost i boravak na otvorenom (Bistrić, 2021b). Götz sa suradnicima (2020) u svom radu navodi da je tijekom prvog vala pandemije bolesti COVID-19 diljem svijeta, kod djece porasla upotreba ponajprije televizije, a potom i ostalih medija. Pandemija koronavirusom pokazala je da su tehnologije postale nezamjenjive u svakodnevnom životu (Kaya i sur. 2022).

Jurčević Lozancić i Kudek Mirošević (2021, str. 129) navode da je "u izvanrednim situacijama fizičkoga distanciranja, povremene ili stalne izolacije, izazvanim globalnom pandemijom koronavirusa, uloga odgojitelja da iniciraju povezanost djece, roditelja i odgojitelja u obiteljskim uvjetima." S ponovnim otvaranjem vrtića, rad se odvijao u izmijenjenim i potpuno novim okolnostima. Ponovno se sve vraćalo na staro, javljala se potreba za redovnim i uobičajenim poslovima u dječjem vrtiću. Posao odgojitelja izuzetno je važan i odgovoran, a u toj novonastaloj situaciji on postaje još značajniji i odgovorniji (Silov i Kuretić, 2020). Zato Roje Đapić, Buljan Flander i Selak Bagarić (2020, str. 58) govore o važnosti „educiranja svih osoba koje skrbe o djeci, o mogućnostima i utjecaju suvremenih tehnologija, kako bi ojačali svoje i djetetove vještine medijske pismenosti i kritičkog promišljanja sadržaja koji konzumiraju.“

Metoda

Cilj istraživanja

Ljudi se i danas svakodnevno susreću s virusom COVID-19. To ime postalo je popularno, i nema dana unazad tri godine kada se nije

pojaviła neka vijest vezana za ovaj virus. Virus je svijet, laički rečeno, okrenuo naopačke. Promijenio ljudima život i navike, ali ujedno i ostavio trag za buduća vremena.

Cilj istraživanja bio je ispitati stavove odgojitelja o utjecaju virusa na djecu koja su boravila u vrtiću za vrijeme pandemije bolesti COVID-19, ali i ispitati promjene u njihovu ponašanju prilagođavajući se svim pravilima i protokolima vezanima za ovaj virus.

Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno na uzorku od 146 odgojitelja koji su radili u vrtićima i/ili jaslicama za vrijeme pandemije. Osobitosti uzorka prikazane su u tablici 1. Uočava se da je 98,6 % sudionika istraživanja ženskog dok je njih 1,4 % muškog spola. Nadalje se uočava da najviše sudionika istraživanja ima manje od 5 godina radnog staža: njih 56,2 %; najmanje ispitanika ima 35 ili više godina, njih 1,3 %.

Od 146 ispitanika njih 42,5 % radi u jasličkoj, a 57,5 % u vrtićkoj skupini.

Tablica 1. Osobitosti uzorka.

osobitost	frekvencija (f)	postotak (p)	
spol	muški	2	1,4
	ženski	144	98,6
	Ukupno:	146	100,0
radni staž	manje od 5 godina	82	56,2
	više od 5, ali manje od 15 godina	42	28,8
	15 ili više, ali manje od 25 godina	13	8,9
	25 ili više, ali manje od 35 godina	7	4,8
	35 ili više godina	2	1,3
	Ukupno:	146	100,0
broj djece u skupini	manje od 10	4	2,7
	10 ili više ali manje od 15	22	15,1
	15 ili više ali manje od 20	39	26,7
	20 ili više ali manje od 25	62	42,5
	više od 25	19	13,0
	Ukupno:	146	100,0

Mjerni instrument

U istraživanju je korišten mjerni instrument anketni upitnik, sačinjen za potrebe ovog istraživanja. Istraživanje je provedeno uz uporabu interneta pomoću Google Forms obrasca. Pritom se, prije same objave u Facebook grupi, čekalo na pregled i odobrenje administratora. Pri provedbi samoga istraživanja u cijelosti je poštivan etički kodeks: sudionicima istraživanja u pisanom su obliku dane upute o načinu popunjavanja upitnika, objašnjen je cilj istraživanja, mogućnost odustajanja od daljnjeg davanja odgovora, te im je zajamčena anonimnost.

Rezultati istraživanja

Podaci dobiveni u ovome istraživanju obrađeni su uporabom statističkog paketa IBM SPSS 24.0 Standard Campus Edition (SPSS ID: 729357 20. 5. 2016).

Prvo što nas je zanimalo vezano je uz boravak djece u predškolskim ustanovama, te je definirana sljedeća čestica: Boravak djece u vrtiću za vrijeme pandemije bio dobro organiziran. Dobiveni podaci i izračunate statističke vrijednosti prikazane su u tablici 2.

U tablici 2 uočava se da se više od $\frac{1}{3}$ sudionika istraživanja (33,6 %) po postavljenoj čestici nije moglo odlučiti. I dok se gotovo $\frac{1}{2}$ ispitanika s definiranom česticom slaže (21,9 %) odnosno u potpunosti slaže (27,4 %), njih 17,1 % negativnog je stava prema toj čestici. Kako vrijednost hi-kvadrata iznosi $\chi^2 = 37,219$, zaključuje se da se odgovori sudionika istraživanja statistički različito raspoređuju. Aritmetička sredina iznosi $M = 3,53$, uz standardno raspršenje $SD = 1,193$.

Pandemija je sve – i odgojitelje, i djecu, i roditelje dočekala nespremne. Pritom su odgojitelji, uz obavezne dnevne aktivnosti, trebali priskočiti u pomoć djeci u provođenju propisanih mjera. Stoga je sljedeća tvrdnja koja je sudioni-

Tablica 2. Boravak djece u vrtiću za vrijeme pandemije bio je dobro organiziran.

	frekvencija (f)	postotak (p)	aritmetička sredina (M)	standardna devijacija (SD)
uopće se ne slažem	10	6,8	3,53	1,193
ne slažem se	15	10,3		
neodlučan	49	33,6		
slažem se	32	21,9		
u potpunosti se slažem	40	27,4		
Ukupno:	146	100,0	-	-

$\chi^2 = 37,219$; $df = 4$; Asymp. Sig. = ,000

a. 0 cells (0.0 %) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 29.2.

cima istraživanja dana na izjašnjavanje glasila: *Pridržavanje propisanih mjera u radu sa djecom bilo je jednostavno.* U tablici 3 prikazani su dobiveni odgovori ispitanika i izračunate statističke vrijednosti. Uočava se da se 67,1 % sudionika istraživanja s postavljenom česticom uopće ne slaže (39,7 %), odnosno ne slaže (27,4 %), neodlučnih je bilo nešto više od 1/5, njih 21,6 %. Izračunata je aritmetička sredina $M = 2,10$, uz standardnu devijaciju $SD = 1,167$. Hi-kvadrat upućuje na to da se odgovori ispitanika statistički značajno različito distribuiraju.

Raditi u vrijeme pandemije bilo je puno zahtjevnije zbog mjera kojih smo se morali držati, bila je sljedeća čestica o kojoj su se sudionici istraživanja izjašnjavali. Dobiveni podaci i izračunate vrijednosti deskriptivne statistike prikazani su u tablici 4. Uočava se da je više od 3/4 (76,0 %) sudionika istraživanja pozitivnog stava vezano uz definiranu česticu, neodlučnih je bilo 13,7 %

dok je onih koji se s postavljenom česticom uopće ne slaže ili se ne slaže bilo 10,3 %.

Pandemija je obilježena lockdownom, tj. zatvaranjem svih djelatnosti, zatvaranjem gotovo cijeloga svijeta i svih ljudi u njihove domove. Djeca nisu išla u vrtiće i većinu vremena provodila su sa svojim roditeljima. Neki roditelji svome su djetetu dopustili duže korištenje suvremene tehnologije (tablet, mobilni uređaji, TV-uređaji), što je dovelo do toga da je vrijeme koje se smatra dopuštenim s obzirom na njegovu uzrasnu dob postalo znatno duže. Stoga je problem korištenja mobilnih uređaja i prekomjerno gledanje TV-programa nakon lockdowna postao još veći. Zato je sudionicima istraživanja na izjašnjavanje dana sljedeća čestica: *Roditelji se žale da djeca previše gledaju TV, odnosno da previše koriste tablet, računalo, mobitel.* Dobiveni podaci prikazani su grafom 1.

Tablica 3. Pridržavanje propisanih mjera u radu s djecom bilo je jednostavno.

	frekvencija (f)	postotak (p)	aritmetička sredina (M)	standardna devijacija (SD)
uopće se ne slažem	58	39,7	2,10	1,167
ne slažem se	40	27,4		
neodlučan	32	21,6		
slažem se	7	4,8		
u potpunosti se slažem	9	6,2		
Ukupno:	146	100,0	-	-

$$\chi^2 = 63,521; df = 4; \text{Asymp. Sig.} = ,000$$

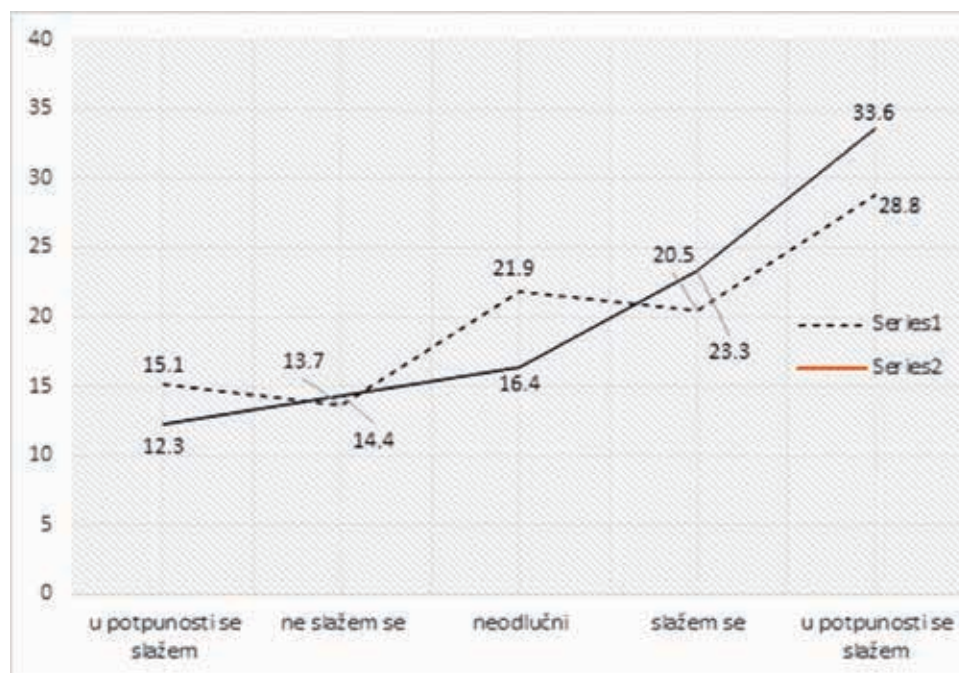
a. 0 cells (0.0 %) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 29.2.

Tablica 4. Raditi u vrijeme pandemije bilo je puno zahtjevnije.

	frekvencija (f)	postotak (p)	aritmetička sredina (M)	standardna devijacija (SD)
uopće se ne slažem	8	5,5	4,15	1,165
ne slažem se	7	4,8		
neodlučan	20	13,7		
slažem se	31	21,2		
u potpunosti se slažem	80	54,8		
Ukupno:	146	100,0	-	-

$\chi^2 = 123,658a$; $df = 4$; Asymp. Sig. = ,000

a. 0 cells (0.0 %) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 29.2.

Graf 1. Gledanje TV i korištenje tehnologije

Skup 1: djeca previše gledaju TV-program

Skup 2: djeca previše koriste tablet, računalo, mobitel

Iz grafa 1 uočava se da se 21,9 % sudionika istraživanja s prvim dijelom definirane čestice *Roditelji se žale da djeca previše gledaju TV*, nije moglo odlučiti, tj. bili su neodlučni. Gotovo polovina ispitanika, njih 49,3 %, s tim se dijelom čestice slaže (20,5 %), odnosno u potpunosti slaže (28,8 %). Aritmetička sredina za taj dio čestice iznosi $M = 3,34$, uz standardno raspršenje $SD = 1,411$. Dobiveni hi-kvadrat iznosi $\chi^2 = 10,575$ ($df = 4, p = ,032 < ,05$) pa se zaključuje da su odgovori sudionika istraživanja statistički značajno različito distribuirani.

S drugim dijelom definirane čestice: *Roditelji se žale da djeca previše koriste tablet, računalo, mobitel*, 56,9 % ispitanika se slaže (23,3 %), odnosno u potpunosti slaže (33,6 %) dok su pre-

ma tom dijelu postavljene čestice negativnog stava nešto više od ¼ ispitanika, njih 26,7 %. Aritmetička sredina za taj dio čestice iznosi $M = 3,51$, dok je standardna distribucija od $SD = 1,401$. Vrijednost je hi-kvadrat $\chi^2 = 21,740$ ($df = 4, p = ,000 < ,05$) pa slijedi zaključak da se odgovori sudionika istraživanja statistički značajno različito raspodjeljuju.

Postoji li povezanost između tih dvaju dijelova postavljene čestice, utvrđeno je izračunom koeficijenata korelacije; dobiveni koeficijent je prikazan u tablici 5. Može se uočiti da je Peasonov koeficijent korelacije vrlo visok, iznosi $r = ,901$ i značajan je na razini značajnosti od 1 %: zaključuje se da je korelacija veoma visoka, povezanost je veoma uska.

Tablica 5. Korelacija između dijelova čestice *Roditelji se žale da djeca previše gledaju TV, odnosno da previše koriste tablet, računalo, mobitel.*

Dio čestice		(1)	(2)
(1) <i>djeca previše gledaju TV-program</i>	Pearsonov koeficijent korelacije značajnost N	1 146	
(2) <i>djeca previše koriste tablet, računalo, mobitel</i>	Pearsonov koeficijent korelacije značajnost N	,901** ,000 146	1 146

** Korelacija je značajna na razini 0,01 (dvostrana)

Sljedeće dvije čestice koje smo sudionicima istraživanja dali na izjašnjavanje glasile su:

(1) uočavam razliku u ponašanju djece za vrijeme njihova boravka u vrtiću u vrijeme pandemije (izbjegavaju dodire, ne grle se...) i

(2) pandemija će imati utjecaj na socijalni razvoj predškolske djece.

Rezultati izjašnjavanja predočeni su grafom 2. Na grafu uočava se da je gotovo ¼ sudionika istraživanja (24,7 %) po definiranoj čestici (2) bilo neodlučno, dok se njih 62,3 % s postavljenom česticom slaže (28,1 %), odnosno u potpunosti se slaže (34,2 %).

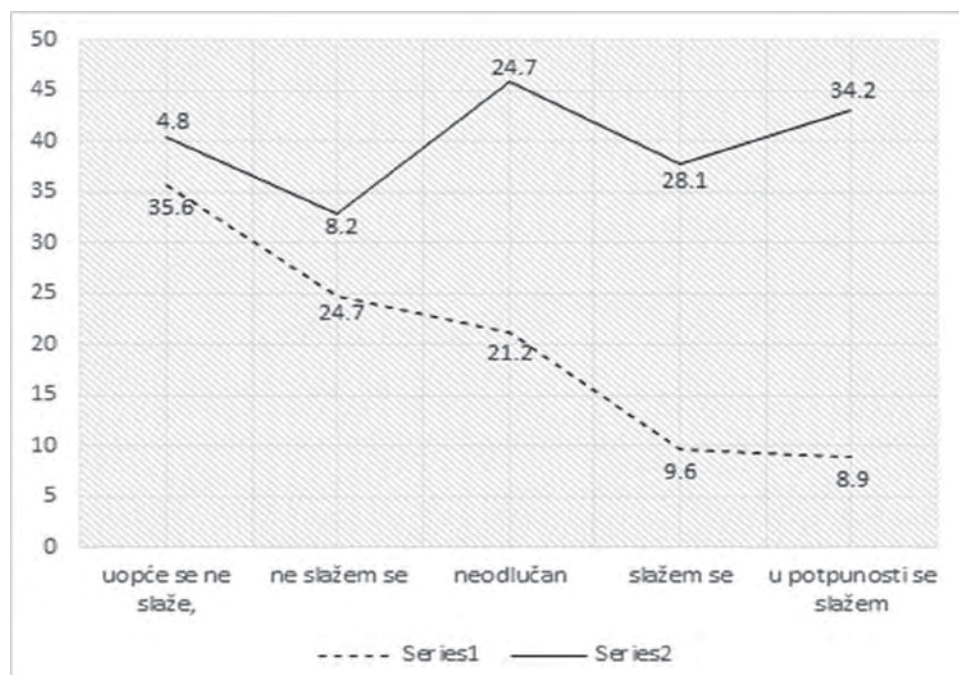
Aritmetička sredina iznosi $M = 3,79$, uz standardnu devijaciju $SD = 1,146$. Hi-kvadrat

iznosi $\chi^2 = 48,178$ ($df = 4$, $p = ,000 < ,05$); zaključuje se da su odgovori sudionika istraživanja statistički značajno različito raspoređuju.

O čestici (1) 60,3 % ispitanika su negativnog stava: 35,6 % uopće se ne slažu s postavljenom česticom dok se njih 24,7 % s česticom ne slaže. Niti ⅓ sudionika istraživanja, njih 18,5 %, pozitivnog su promišljanja vezano uz navedenu česticu. Aritmetička sredina iznosi $M = 2,32$, a standardno odstupanje $SD = 1,291$. Vrijednost hi-kvadrat iznosi $\chi^2 = 36,397$ ($df = 4$, $p = ,000 < ,05$) pa se zaključuje da se odgovori ispitanika statistički značajno različito distribuiraju.

Povezanost između čestica *Uočavam razliku u ponašanju djece za vrijeme njihova boravka u vr-*

Graf 2. Ponašanje i socijalizacija djece

Skup 1: Uočavam razliku u ponašanju djece

Skup 2: Pandemija će imati utjecaj na socijalni razvoj predškolske djece

tiću u vrijeme pandemije i *Pandemija će imati utjecaj na socijalni razvoj predškolske djece* utvrđena je izračunom koeficijenta korelacije: dobiveni koeficijent prikazan je u tablici 6: uočava se da Pearsonov koeficijent korelacije iznosi $r = ,321$ i značajan je na razini značajnosti ,01. Stoga se zaključuje da je korelacija niska, a povezanost mala.

Posljednja čestica koja je sudionicima istraživanja dana na izjašnjavanje bilo je pitanje otvorenog tipa, gdje su ispitanici mogli iskazati svoje stavove i promišljanja vezana uz razmatrani fenomen. Izdvojili smo neka od tih razmišljanja sudionika istraživanja:

- *Roditeljima su TV-program i dostupnost suvremenih medijskih vrlo rado primjenjivo sredstvo za angažiranost djeteta.*

- *Edukativnim igrama djeca su toliko zaokupljena da se uopće ne obaziru na vrijeme i izbor sadržaja, što ih doslovce "gura" u ovisnost.*

- *Roditelji su izgubili orijentaciju, „kompas“, vezano uz odgojne komponente i kontakt s djetetom.*

- *Roditelji, koji žele, unatoč pandemiji, mogu naći kvalitetne aktivnosti za sebe i djecu, a tko neće – svaka je isprika dobra!*

- *Vrijeme provedeno pred TV-ekranom kontroliraju roditelji i sami određuju granice tako da se ni ne žale.*

Tablica 6. Korelacija između dijelova čestice *Roditelji se žale da djeca previše gledaju TV, odnosno da previše koriste tablet, računalo, mobitel.*

Dio čestice		(3)	(4)
(3) <i>uočavam razliku u ponašanju djece</i>	Pearsonov koeficijent korelacije značajnost N	1 146	
(4) <i>pandemija će imati utjecaj na socijalni razvoj predškolske djece</i>	Pearsonov koeficijent korelacije značajnost N	,321** ,000 146	1 146

** Korelacija je značajna na razini 0,01 (dvostrana)

Rasprava / Zaključak

Tri godine prošlo je od pojave bolesti COVID-19. Svijet je pretrpio različite neprilike s kojima se do tada još nitko nije susreo. Svakim danom ostavljala je svoj trag na razvoj samoga djeteta te će, nažalost, djeca još jako dugo vremena osjećati te posljedice. Ostati zdrav bio je jedini zadatak, a sve ostalo bilo je u drugom planu.

Kako je pandemija polako „sazrijevala“, uveli su se određeni protokoli i pravila ponašanja. Prvo je pravilo bilo vezano uz nošenje zaštitnih maski, te distanciranje od svih. Vrijeme je prolazilo, ljudi su se – u većoj ili manjoj mjeri – pridržavali pravila i postajali smo svjesni posljedice takvog ponašanja, pogotovo kod djece.

Zato je cilj ovog rada bio da se istraže stavovi odgojitelja o organizaciji rada i ponašanju djeteta za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. U istraživanju je sudjelovalo 146 odgojitelja koji su boravili/radili s djecom predškolske dobi za vrijeme bolesti COVID-19. Raditi pod određenim mjerama i protokolima kako bi se zaštitila djeca i odgojitelji, bilo je zahtjevno, što je potvrdilo 74,5 % naših ispitanika. Da bi ostali zdravi, trebali su s jedne strane mijenjati svoje ponašanje, držati fizičku distancu, nositi maske, a s druge strane učiti djecu o empatiji i zajedništvu. Pozitivna stvar je da su „djeca ostala djeca“ i nisu mijenjala svoje ponašanje što se tiče fizičkih kontakata, što je izjavilo 60,3 % ispitanika: ne udaljavaju se jedni od drugih, igre provode zajedno, te se ne izdvajaju sa strane.

Neki roditelji svome su djetetu dopustili više korištenje tehnologije, što je dovelo do toga da je vrijeme, dopušteno obzirom na njegovu uzrasnu dob, postalo puno veće.

Prema iskazima naših ispitanika, njih 56,9 % smatraju da će se negativne posljedice pandemije odraziti na dječji socijalni razvoj dok 24,7 % ispitanika nije moglo procijeniti što će se događati vezano uz dječju socijalizaciju. Odgojitelji su, uz roditelje, ti koji najviše vremena provode s djetetom, te mogu vidjeti sve njegove promjene u ponašanju i promptno reagirati.

Pandemija je svakim danom ostavljala svoj trag na razvoj samoga djeteta te će, nažalost, djeca još vrlo dugo vremena osjećati te posljedice. Na odgojiteljima je zadatak da vrijeme koje provode s djecom unutar vrtića/jaslica, pokušaju provoditi na adekvatan i siguran način, koji najbolji odgovara djeci te vrtićke ili jasličke grupe, te da osiguraju sigurno okruženje za optimalan razvoj djeteta. Odgojitelji bi trebali proučavati dječja ponašanja, te pokušati djeci u skupini stvarati osjećaj zajedništva. Rad je puno zahtjevniji nego je bio prije i odgojitelji su se sada našli u teškoj situaciji negoli prije početka pandemije.

Potrebno je, među odraslima i djecom, vratiti osjećaj zajedništva i pripadnosti društvu: treba inicirati važnost povezanosti djece, roditelja i odgojitelja. Djeca trebaju biti djeca, igrati se zajedno uz veće ili manje nestašluke, baš onako kako treba biti.

Literatura

Bartlett, J.D., Griffin, J., & Thomson, D. (2020). *Resources for supporting children's emotional well-being during the COVID-19 pandemic*. *Child trends*, 12(1). Dostupno na:

<https://aisa.or.ke/wp-content/uploads/resources/health-and-wellbeing/wellbeing-resources/resources-for-supporting-childrens-emotional-well-being-during-the-covid-19-pandemic-290320.pdf>

Birstić, M. (2021a). *Načini provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvog vala bolesti COVID 19 te procjena roditelja o utjecaju novonastale situacije na dijete.*

Zadar: Dječji vrtić "KOCKA... kockica".

<https://hrcak.srce.hr/file/376169>

Bistrić, M. (2021b). *Televizija u životima djece predškolske dobi i njihovih obitelji prije i za vrijeme prve faze COVID-19 virusa.* Napredak, 162 (3 - 4), 267-294.

<https://hrcak.srce.hr/267617>

Galović, F. (2021). *Mentalno zdravlje u doba pandemije.*

<https://www.kzz.hr/sadržaj/novosti/mjesec-borbe-protiv-ovisnosti-održano-mreznopredavanje/MENTALNO%20ZDRAVLJE%20U%20DOBA%20PANDEMIJE%20d.pdf>

Götz, M., Mendel, C., Lemish, D., Jennings, N., Hains, R., Abdul, F., & Yee, A.Z.H. (2020). *Children, COVID-19 and the media.* Televizion, 33, 4-9.

[Goetz_Mendel_Lemish-Children_COVID-19_and_the_media-libre.pdf](https://www.cloudfront.net/d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/Goetz_Mendel_Lemish-Children_COVID-19_and_the_media-libre.pdf)
(d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020). *Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije Covid-19 za ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolske ustanove u kojima je osigurana mogućnost zbrinjavanja djece rane i predškolske dobi te učenika koji pohađaju razrednu nastavu.*

<https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Upute-vrtici-i-skole-29-4-2020.pdf>

Jelavić, M. (2010). *Prava djece i slobodno vrijeme – što o tome govori Konvencija o pra-*

vima djeteta. U: *Dječja prava i slobodno vrijeme*, ur. Maja Flego, 11-16. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.

Jiao, W.Y., Wang, L.N., Liu, J., Fang, S.F., Jiao, F.Y., Pettoello-Mantovani, M., & Somekh, E.

(2020). Behavioral and emotional disorders in children during the COVID-19 epidemic. *The journal of Pediatrics*, 221, 264-266.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7127630/pdf/main.pdf>

Jurčević Lozančić, A. i Kudek Mirošević, J. (2021). *Izazovi partnerstva u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u vrijeme pandemije koronavirusa.* *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 57 (1), 128-144.

<https://doi.org/10.31299/hrri.57.1.7>

Kaya, I., Mutlu-Bayraktar, D., & Inan-Kaya, G. (2022). Digital Media Use of Preschool-Aged Children During the COVID-19 Pandemic: Parent Perspectives. In *Policies and Procedures for the Implementation of Safe and Healthy Educational Environments: Post-COVID-19 Perspectives* (pp. 182-202). IGI Global.

Lovec, V., Premrov, M., & Leskovar, V.Ž. Practical Impact of the COVID-19 Pandemic on Indoor Air Quality and Thermal Comfort in Kindergartens. *A Case Study of Slovenia. Int. J. Environ. Res. Public Health* 2021, 18, 9712.

<https://www.mdpi.com/1660-4601/18/18/9712>

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (2017). *Prvo nacionalno istraživanje o predškolskoj djeci pred malim ekranima.*

<https://www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/prvo-nacionalno-istrazivanje-o-predskolskoj-djeci-pred-malim-ekranima/>

Roje Đapić, M., Buljan Flander, G. i Selak Bagarić, E. (2020). *Mala djeca pred malim ekranima: Hrvatska u odnosu na Europu i svijet*. Napredak, 161 (1-2), 45-61.

<https://hrcak.srce.hr/239891>

Sancili, S., & Tuğluk, M. N. (2021). Investigation of the problem behaviors emerging in children during the COVID-19 pandemic in Turkey. *Southeast Asia Early Childhood Journal*, 10(1), 101-116.

<https://doi.org/10.37134/saecj.vol10.1.9.2021>

Silov, A. i Kuretić, J. (2020). *Preporuke za rad s djecom u vrtiću za vrijeme pandemije koronavirusa*.

https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/upute_za_rad_strucnih_djelatnika.pdf

UNICEF (2021). *Izvještaj o mentalnom zdravlju djece i mladih u svijetu*.

<https://www.unicef.org/croatia/mediji/izvjestaj-o-mentalnom-zdravlju-djece-i-mladih-u-svijetu-0>

Abstract

A preschool child during the COVID-19 pandemic - educators' perspectives

The COVID-19 pandemic has also left its mark on preschool children. In addition to parents, educators also have the task of studying the child's behaviour, to try to "restore" the child's sense of community. A questionnaire was used to examine educators' attitudes about children's behaviour during the COVID-19 pandemic. 146 educators participated in the research: 76.0% of the research participants stated that it was very demanding to work under the established measures and protocols. Educators had to teach children how to function together while simultaneously physically moving away from them. It is positive that 60.3% of respondents believe that children have not changed their behaviour related to physical contact: they do not distance themselves from each other, they play games together and do not stand aside. More than half the respondents state that parents complain that their children use their mobile phones too much and watch too much television. For this reason, it is necessary that educators alongside parents react promptly to any change in the child's behaviour for the child's well-being.

Keywords: educator, COVID-19 pandemic, preschool child, parent